



SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2023. gada 22. augustā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Gunārs Kusiņš un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto sabiedrības ar ierobežotu atbildību “GA 21” (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 138/2023),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību” (turpmāk – noteikumi Nr. 560) 41. punktu un 60.2. apakšpunktu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. martam) (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem, kā arī attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju par spēkā neesošu no 2021. gada 20. aprīļa.

2. Saskaņā ar noteikumu Nr. 560 41. punktu, ja komersants līdz 1. martam nebija iesniedzis šo noteikumu 38. punktā minēto gada pārskatu, Būvniecības valsts kontroles birojs mēneša laikā pieņēma lēmumu, ar kuru tika atceltas komersantam piešķirtās obligātā iepirkuma tiesības.

Atbilstoši noteikumu Nr. 560 60.2. apakšpunktam Būvniecības valsts kontroles birojs gadījumā, ja netika iesniegts gada pārskats, nekavējoties pieņēma lēmumu par pienākumu mēneša laikā atmaksāt publiskajam tirgotājam nepamatoti saņemto valsts atbalstu par elektroenerģijas pārdošanu obligātā iepirkuma ietvaros, ko publiskais tirgotājs izmaksājis par periodu, kurš sākas no tā perioda pirmās dienas, par kuru iesniegts šo noteikumu 38. punktā minētais gada pārskats.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par Ministru kabineta noteikumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punkts noteic, ka persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē ietverto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējai 2009. gadā bija piešķirtas tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju

obligātā iepirkuma ietvaros. Pieteikuma iesniedzēja līdz 2021. gada 1. martam nebija iesniegusi pārskatu par elektrostacijas darbību 2020. gadā. Tādēļ Būvniecības valsts kontroles birojs ar 2021. gada 20. aprīļa lēmumiem Pieteikuma iesniedzējai atcēla minētās tiesības un uzlika pienākumu atmaksāt visu valsts atbalstu par saražotās elektroenerģijas pārdošanu obligātā iepirkuma ietvaros par periodu no 2020. gada 1. janvāra.

Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, līdz 2020. gada 11. septembrim, kad stājās spēkā noteikumi Nr. 560, Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumi Nr. 262 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību" esot paredzējuši saudzīgāku regulējumu par gada pārskata iesniegšanu un tā neiesniegšanas sekām. Proti, visupirms komersants esot ticis brīdināts un tikai tad, ja tas mēneša laikā pēc brīdinājuma saņemšanas neiesniedza gada pārskatu, iestāde esot varējusi atcelt tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros un uzlikt pienākumu atmaksāt saņemto valsts atbalstu. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējai esot radusies tiesiskā paļāvība uz to, ka gada pārskata neiesniegšana neradīs situāciju, ka tai bez brīdinājuma un individuāla pārkāpuma izvērtējuma tiks atceltas piešķirtās obligātā iepirkuma tiesības un uzlikts par pienākumu atmaksāt publiskajam tirgotājam saņemto valsts atbalstu. Tādējādi ar apstrīdētajām normām esot pārkāpts Satversmes 1. pantā ietvertais tiesiskās paļāvības aizsardzības princips un aizskartas Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 105. panta pirmajos trīs teikumos ietvertās tiesības uz īpašumu.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt tai Satversmē noteiktās pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar lūgumu atcelt Būvniecības

valsts kontroles biroja 2021. gada 20. aprīļa lēmumus. Tā Pieteikuma iesniedzējas pieteikumu noraidīja. Arī Administratīvā apgabaltiesa, izskatot Pieteikuma iesniedzējas apelācijas sūdzību, pieteikumu noraidīja. Pieteikuma iesniedzēja par apelācijas instances tiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību Senātam, kurš ar rīcības sēdes lēmumu atteicās ierosināt kasācijas tiesvedību. Šis lēmums nav pārsūdzams. Tātad Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.²panta ceturtais daļas pirmo teikumu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai skaitāms no 2023. gada 10. februāra, kad tika pieņemts un stājās spēkā Senāta rīcības sēdes lēmums par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2023. gada 9. augustā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtais daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības aizsardzības principam.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka atbilstoši tiesiskās paļāvības aizsardzības principam valsts iestādēm savā darbībā jābūt konsekventām attiecībā uz to izdotajiem normatīvajiem aktiem un jāievēro tiesiskā paļāvība, kas personām varētu rasties saskaņā ar konkrētu tiesību normu. Savukārt indivīds atbilstoši šim principam var paļauties uz likumīgi izdotas tiesību normas pastāvību un nemainīgumu. Viņš droši var plānot savu nākotni saistībā ar tiesībām, ko šī norma

piešķirusi. Tomēr tiesiskās paļāvības aizsardzības princips neizslēdz iespēju grozīt pastāvošo tiesisko regulējumu. Pretēja pieceja novestu pie valsts nespējas reaģēt uz mainīgajiem dzīves apstākļiem. Vienlaikus, grozot tiesisko regulējumu, ir jāņem vērā tās tiesības, uz kuru saglabāšanu vai īstenošanu personai var būt izveidojusies likumīga, pamatota un saprātīga paļāvība (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 12. jūnija sprieduma lietā Nr. 2012-21-01 10.1. punktu*).

Tādējādi, lai izvērtētu, vai tiesību akts, kas noteicis atkāpšanos no personai piešķirtām tiesībām, atbilst tiesiskās paļāvības aizsardzības principam, jānoskaidro: 1) vai personai ir radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu un 2) vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp personas tiesiskās paļāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu (*sk. turpat*). Savukārt, lai noskaidrotu, vai personai bija radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu, Satversmes tiesai jāizvērtē, vai personas paļaušanās uz tiesību normu ir likumīga, pamatota un saprātīga un vai tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties (*sk. piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 5. marta sprieduma lietā Nr. 2020-30-01 12. punktu un 2021. gada 3. decembra sprieduma lietā Nr. 2021-12-03 7.2. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja norādījusi, ka tai 12 gadu laikā kopš komercdarbības uzsākšanas radusies tiesiskā paļāvība uz to, ka tā tiks brīdināta par gada pārskata neiesniegšanu un tai tiks dots laiks šā trūkuma novēršanai. Tāpat Pieteikuma iesniedzēja esot paļāvusies uz to, ka tāds formāls pārkāpums kā gada pārskata neiesniegšana tiks izvērtēts individuāli un par šo pārkāpumu tiks piemērotas samērīgas sankcijas.

Tomēr pieteikumā nav ietverts juridiskais pamatojums tam, vai Pieteikuma iesniedzējas paļaušanās uz iepriekš spēkā esošajām Ministru kabineta tiesību normām, kas noteica brīdinājuma institūtu un termiņu trūkuma (gada pārskata neiesniegšana) novēršanai, ir bijusi likumīga, pamatota un saprātīga un vai tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir bijis pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties. Turklāt pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, kāpēc konkrētajā situācijā nav ievērots saprātīgs līdzsvars starp personas

tiesiskās palāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu. Tāpat pieteikumā nav norādīta konkrēta tiesību norma, kas Pieteikuma iesniedzējai būtu piešķirusi tiesības uz tās individuālā gadījuma izvērtēšanu un šo tiesību pastāvību un nemainīgumu.

Vienlaikus kolēģija norāda, ka Pieteikuma iesniedzējas argumenti par nepieciešamību nodrošināt par pārkāpumu piemērojamā soda individualizāciju attiecas uz apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem. Konkrēti – šie argumenti pēc būtības sniegti, pamatojot to, kāpēc apstrīdētajās normās ietvertais tiesību uz īpašumu ierobežojums nav samērīgs.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.

8. Pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi un sniegts juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem. Tāpat pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Pieteikums šajā daļā atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu „Par Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību” 41. punkta un 60.2. apakšpunkta (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. martam) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta

pirmajiem trim teikumiem” pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību “GA 21” pieteikuma (pieteikums Nr. 138/2023).

2. Uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabinetu – **līdz 2023. gada 23. oktobrim** iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

3. Atteikties ierosināt lietu par Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību” 41. punkta un 60.2. apakšpunkta (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. martam) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina